

Finn Karentius Hansen, Snedkermester/arkitekt, Kringelholm 73, 3250 Gilleleje, 2360 2813.

www.karentius.dk

finn.karentius@outlook.com

Artiklen revideret 27. januar 2022

Karen Blixen og Babettes Gæstebud, 2022.

*

Kristendom og Klima.

Med Karen Blixens udelte interesse i menneskets mentale adfærd, fyldigt beskrevet i forfatterskabet og pointeret selvbiografien: Babettes Gæstebud, ville hun umiddelbart undre sig over, at mennesket i dag – trods utallige videnskabelige rapporter om vor afgørende indflydelse på planetens skrantende forfatning – er så fastlåst i traditionel tankegang, *at der end ikke bliver stillet spørgsmål ved den inkonsekvente holdning*. At den holdning, trods sund fornuft og almindelig logik (underforstået) anses som menneskets betingelse.

Ved eftertanke ville Karen Blixen komme frem til, at den indstilling skyldes den mentale arv/prægning fra Mathæus, Markus og Lukas' forvaltning af den kristne religion. De 3 havde, ifølge kirkens egne forskere, ikke kendt Jesus; de havde skrevet på overleveringer om ham. Og ifølge andre forskere havde de 3 evangelister desuden indpasset den historiske Jesus i flere mytedannelser om den forventede Messias, som skulle oprette og styre Gudsriget.

Den samme tankegang som apostlen Paulus gav udtryk for. Han skrev, at Moselovens strenge krav umuligt kunne opfyldes, derfor menneskets vedvarende syndighed. *Forkyndelse af syndighedens forladelse* var, ifølge Paulus, Jesus' ærinde, for: *ved Jesus bliver enhver som tror retfærdiggjort fra alt det, som I ikke ved Mose Lov kunne blive retfærdiggjort fra*.

For disse evangelister var menneskets uselvstændighed ufravigelig. Og dette beklagelige, men også naturlige anlæg, blev retfærdiggjort med Jesus' tilgivelse; til evig tid.

Med den menneskeforståelse, overført til verdsligheden – i århundrede vedligeholdt i kirkens faste indslag, der, ganske som andre store religionsdannelser, er forankret på menneskets afmægtighed – ville Karen Blixen indse årsagen til de manglende effektueringer af klimamålene, i flere årtier, på de løbende klimakonferencer.

Filosofien.

Den samme mangel på omstillingsparathed vil Karen Blixen finde i filosofien – ganske som den fremtrædende filosof Whitehead havde gjort opmærksom på. Der filosoferes ikke i et historisk tomrum, skriver han. Filosofien er, stort set, en videreførelse af tankemotiver, der kan betragtes som fodnoter til Platon.

At idéudviklingen i filosofien kan fremtræde som tankeudvekslinger mellem repræsentanter for modsatrettede anskuelser, skal man ikke lade sig narre af. For pointen er, at disse anskuelser er kædet traditionelt sammen, som i Platons dialoger, Og da der heller ikke i dag er formuleret *et spørgsmål om årsagen* til menneskets aktive medvirken til plantens skrantende tilstand, så må man give Whitehead ret i, at vi vedligeholder en traditionel filosofi.

Derfor er der ikke en filosofisk tradition, som er gearet til den verden, som vi nu befinder os i. Vi mangler en livsanskuelse, som ikke alene rækker ud over traditionelle filosofiske 'tankemotiver' (som Whitehead skriver) men også ud over de anskuelser, vi støtter os til i dagligdagen.

Filosoffer burde lytte til Sokrates, med hans bemærkning lige før han drak bægeret med gift: *af de grunde, vi her har gennemgået, Simmias, skal vi til det yderste bestræbe os for at nå til dyd og*

indsigt her i livet. Thi kampprisen er herlig og håbet stort.

Sokrates søgte med gejst, om muligt – på egne præmisser og viden – at begribe *de evige ideer af tingenes blivende væsen*.

Denne tankegang mangler i vor tids filosofi. En sokratiske afklaring er vedkommende, med, som han praktiserede, enkle argumenter fritaget for indviklet og misvisende sofistisk tankeeksercits: alene med fokus mod filosofiens formål om *kærlighed til visdom*. - Ligesom geniet Albert Einstein der, ud over *så kort som muligt, men så heller ikke kortere*, anbefalede, at man i en problemstilling altid bør begynde *helt forfra* – aktuelt for os: forfra med en ny stillingtagen til den kristne religionsdannelse. Så kunne livets realiteter tages op, og debatteres. Og svaret på det manglende spørgsmål ville være den, igennem århundrede, mentale prægning fra fortiden: den fastlåste rolles snærende begrænsning, som Karen Blixen skriver om i sin selvbiografi.

Geniets problemstilling.

At et menneske som Karen Blixen kunne overskue og sammenkoble disse sammenhænge skyldes at hun, som eneren, forholdt sig personlig, uden traditionelle bindinger, til menneskets ældste problemstilling: Hvem er jeg?

Karen Blixens forudsætning for denne eksistentielle stillingtagen (som andre kan finde i etablerede religioner og andre regelsæt) var at hun, som Sokrates, måtte involvere sig selv i problemstillingen. Karen Blixen måtte, som geniet, tage afstand fra dogmatiks tankegang; tage stilling på de faktiske vilkår, som var hendes.

Med det usædvanlige potentiale har vi Karen Blixens næsten uoverstigelige problem i forholdet til den læser, der ikke, som hun, tager stilling på egne vilkår. Karen Blixen bliver afkodet på de traditionelle anskuelser, som hun netop tog afstand fra. Og de tiltagende forsøg på at begribe livet i det senere forfatterskab på Rungstedlund – som, i dag, kunne være retningsgivende for alle mennesker – tilsidesættes til fordel for omfattende analyser af hendes sprogbehandling og sociale liv, herunder problemerne med farmen og de to mænd i Afrika.

Karen Blixens formidlingsproblem skriver hun om sidst i Babettes Gæstebud; i finalen med 'Den Store Kunstners' svar til de to søstre: *"Vi store Kunstnere, Mesdames, har fået noget, hvorom I andre slet intet ved."* I denne sætning ligger det andet og egentlige omdrejningspunkt i selvbiografien: Karen Blixens ufrugtbare samvær med sin intellektuelle omgangskreds, da de ikke, som hun, havde modtaget Den Store Kunstners potentiale efter viden. - For ikke kun, som hun skriver, de lokale beboere og de jævne søstre, men heller ikke disse begavede mennesker med deres rige muligheder (portrætteret med General Löwenhielm) kunne slippe den overtagne, vanedannede selvforståelse; deres trygge roller.

Det formidlingsproblem er ganske overset i de mange analyser af Karen Blixen og hendes forfatterskab. Ligesom det også er tilfældet med Søren Kirkegaards forfatterskab. Det problem formulerede han sådan i sin selvbiografi: *"Det martyrium, denne Forfatter (altså Kierkegaard selv) leed, lader sig ganske kort beskrive således: han leed det at være Geni i en Kjøbstad. Den Målestok i Henseende til Evner, Flid, Uegennyttighed, Opofrelse, Tankebestemmelsernes Absolutthed, o. s. v. han anlagde, var Gjennemsnittet af de Samtidige meget for stor, skuede altfor galt Prisen op, og trykkede altfor galt deres Priis ned ----."*

Den Store Kunstner, Karen Blixen, afslutter sin selvbiografi med et langt (ensomt) skrig igennem verden: *"Giv mig Lov, giv mig Lejlighed til at yde mit ypperste"*.

Intro til Johannes Evangelium.

Hos den fjerde evangelist, Johannes, ville et menneske som Karen Blixen opdage en, først i dag, tilgængelig forståelse af menneskets anlæg og muligheder.

Johannes havde, indledende i Første kapitel, indflettet det progressive element i kristendommen. Efterfølgende også fra Kapitel 14 til 16 rettet til disciplene – også her i billedtale da de, på deres tid/udviklingsstade, ikke, som Johannes formulerede det, kunne *bære/tage imod* menneskets bestilling i verden.

Dette blev skrevet af den disciple, som Jesus *elskede*; et menneske der havde kendt Jesus personligt – og som afslutning af sit evangelium skrev: *Det er den disciple, som vidner om dette og har skrevet om dette; og vi ved, at hans vidnesbyrd er sandt.*

Johannes afslutter sin meddelelse (eller måske den menighed han anlagde) med, at: *Der er så meget andet, som Jesus har gjort, og hvis det skulle nedskrives, mener jeg ikke, at hele verden (mennesket i verden) kunne rumme de bøger, som så måtte skrives.*

Johannes var, modsat de andre evangelister, bevidst om menneskets viden-skabelige udvikling. Med den forståelse af menneskelivet kunne Karen Blixen (med al min respekt fra min side) tage afstand fra de ofte fantasifulde, ironiske og landstrakte indslag (uden nye linjer) i forfatterskabet, der til de ikke sjældent indviklede personbeskrivelser i 'Sidste Fortællinger'. Ligeledes afstand fra den binding hun bekendtgjorde tidligere i 'Sandhedens Hævn', og senere (som centralt i forfatterskabet) gentaget i 'Vejene omkring Pisa' om at: menneskets sande rolle var som den uselvstændige Marionet, der med al magt, måtte søge at forholde sig til Marionetførers tråde. – Eller, som hun også kunne formulere det, hendes søgen efter at begribe Forfatterens Idé/manuskript.

Mathæus, Markus, Lukas og Paulus har udspillet den rolle som Karen Blixen, om end modstræbende, havde været deltager i. Scenen er overtaget af Johannes: menneskets mulighed for kendskab til sig selv skal findes med viden om strukturen i den planet, som de mytedannede aktører, Adam og Eva, blev henvist til.

Sådan skal Syndefaldsmyten i Det Gamle Testamente afkodes, ifølge Johannes indledende kapitel. Hos Johannes tog Gud ikke tage fejl i menneskets design.

Enten/Eller

Imidlertid kan det tænkes at Johannes havde udfoldet en ønsketænkning, som den videbegærlige Karen Blixen fejlagtigt kunne tage for gode varer. At Johannes kunne have misforstået Jesus; at han måske havde skabt en uholdbar myte.

Var det tilfældet gjorde de 3 synoptiske evangelister ret i at indfase den historiske Jesus i de gamle myter om den kommende Messias. Han, som skulle tage hånd om menneskets ufuldkommenhed. Med det synspunkt er det beklageligt, om end naturligt, at vi ikke kan være ansvarlige for vort eksistensgrundlag – som det gentages i kirkens faste, evigtgyldige indslag. Og så gælder det, som det ofte er sagt: at mennesket vitterligt er skruet forket sammen.

Det handler om et Enten/Eller, i den hensigt at forankre (de manglende) klare præmisser for en givende meningsudveksling:

- Enten er kristendommen, som i kirkens forvaltning, vitterligt udtryk for en evigtgyldig sandhed – ret beset en filosofi der, som kulturkristendom, fortsat skal præge vor tankegang og almene adfærd.
- Eller det er tænkeligt at kristendommen, i Johannes udlægning, i dag kan blive en ny aktuel filosofi, som skal kædes sammen med den nye indsigt i vor verden, der blev afdækket af mennesker som Niels Bohr og Albert Einstein? Som jeg argumenterer for i artiklen 'Formgivning og Videnskab.'

Kortere formuleret:

Enten forbliver vi ved den kultiverede livsforståelse; den trygge rolle, uanset at den (beviseligt med de løbende sammenbrud på miljøkonferenserne) ikke er gearret til omsorg for klimaet.

Eller vi tager springet fra vanetænkning: tænker og handler på vor egen virkelighed, med (ifølge Johannes tankegang) muligheden for et paradigmeskift.

Fortællingen om et geni.

I 1975, tretten år efter Karen Blixens død, havde jeg nogle samtaler med Steen Eiler Rasmussen om hans nabo Karen Blixen. Karen Blixen havde været Steen Eilers ven og hun havde, i deres løbende samvær, betroet sig til ham om sine intentioner med forfatterskabet. Her er fortællingen.

Jeg var arkitektstuderende og arbejdede sideløbende for arkitekt, professor Steen Eiler Rasmussen. Han var interesseret i møbler og havde mange ideer, men han var ikke praktiker på det område. Jeg vidste ikke meget om arkitektur, men til gengæld noget om møblers opbygning da jeg var møbel-snedker. Så vi passede godt sammen, og det blev til nogle gode og produktive år med tegning, modeller og udførelse af specielt borde - men også af reoler, skrivepulte, en sofa m.v.

Nu man ikke blot var faglig i Steen Eilers selskab, der fulgte andet og mere med. Man drak the af engelske kopper med tilhørende flødekande og sukkerskål, som Steen Eiler havde modtaget i stedet for en medalje: "Den slags har jeg nok af," sagde han. - Så han havde bedt om noget mere anvendeligt.

Når vejret tillod det skulle der gås tur i haven. Den var opdelt i tre store felter: Den store plæne; en mindre til croquet, og så nyttehaven, som hans søde kone, Fru Steen Eiler, passede. Han var stolt af haven: "Havens areal er i virkeligheden ikke stort," sagde Steen Eiler, "ligesom huset - Lille Hyggelighed - men haven virker større, fordi den er rigtigt anlagt."

Steen Eiler var ikke nogen ung mand, men det dagsaktuelle optog ham stadigvæk levende. Ofte indledte han samtalen sådan: "Det er dog mærkeligt, at...." Eller sådan: "Har du læst, at...., det forstår jeg ikke, hmmm!"

Når man havde lært Steen Eiler at kende, vidste man, at han havde gjort sig sine tanker om dette og hint - han ville blot gemme tankerne lidt og lige høre, hvad samtalepartneren kunne mene.

Steen Eiler var nysgerrig, altid underholdende og ofte en vittig hund.

Karen Blixen havde boet på Rungstedlund, tæt ved Steen Eiler Rasmussens hjem. Baronessen - som hun gerne ville tituleres - kom ofte på eftermiddagsvisit hos Professoren og frue.

Steen Eiler havde været hendes husarkitekt, og han tilså stadigvæk hendes hjem. Og da nogle af møblerne, i Ewalds stuen som ligger ud mod Øresund, var i en kritisabel forfatning, påtog jeg mig at udbedre dem. Det tog en uges tid, og i middagspauserne spiste jeg hos Steen Eiler på Dreyers vej.

Det var anledning til at Steen Eiler og jeg talte om Karen Blixen. Jeg havde læst lidt i hendes bøger, men blev aldrig færdig. Hun irriterede mig. Hvad skulle hendes aristokratiske tilsnit til for, samtidig med at hun - som jeg opfattede det - leflede for almindelige mennesker? Dertil fandt jeg det noget irriterende at høre hendes affekterede tale i radioudsendelser.

Jeg kunne i det hele taget ikke forstå hende.

"Hmm," sagde Steen Eiler, "der er vist ikke ret mange, der rigtigt forstår hende, når det kommer til stykket. Men det er sjældent at nogen siger det." I min lettere harme passede det svar mig godt, og jeg spurgte, om hun måske var blevet berømmet på andres uforstand.

Steen Eiler sagde, at mine betragtninger slet ikke var fyldestgørende - men dog heller ikke helt ved siden af. Karen Blixen havde selv gjort sig den slags overvejelser, og dem havde hun delagtiggjort Steen Eiler i.

Diskretion var en æressag for Steen Eiler, så detaljerne kom ikke mig ved. Men jeg forstod at Karen Blixens forlag på et tidspunkt gerne ville sælge nogle flere af hendes bøger. Steen Eiler havde ikke indtryk af at salget gik dårligt, og ingen var i tvivl om, at hun skrev som en engel, men *hvad handlede det egentlig om?* Forlaget kunne ønske en bog uden for mange dikkedarer, som fx *Den*

Afrikanske Farm.

Den opfordring havde Karen Blixen taget til sig og skrev *Babettes Gæstebud*. Det blev en selvbiografi, fortalte Steen Eiler, en status på hendes tankeverden og forfatterskab. Han syntes, jeg skulle læse fortællingen.

Det gjorde jeg.

"Som du kan se," sagde Steen Eiler, da vi mødtes næste gang, "*serverede* Karen Blixen sin kunst for sine medmennesker, og de blev tilfredse, selv om de ikke forstod *maden*."

Det var jeg med på, men det gjaldt ikke for generalen, mente jeg. Generalen forstod.

"Det er forkert", sagde Steen Eiler, "du må forstå fortællingen ordentligt. Den nu ældede general var bevæget over den sublime madkunst, som han genkendte fra sin ungdom i Paris. Men bevægelse er ikke nødvendigvis det samme som forstand."

Babette havde været kok på en berømt restaurant i Paris, hvor hun, med berømmelse, havde serveret sin madkunst for magthavere og den intellektuelle elite. Men under opstanden i Paris havde hun stillet sig på barrikaderne sammen med Kommunarderne - det jævne folk - imod sine tidligere kunder, her repræsenteret ved generalen. Det havde hun valgt, da de tidligere kunder havde de opført sig som bestialske tyranner - trods deres kulturelle dannelse og intellekt, med alle muligheder for at vise sig som smukke og retfærdige og indsigtfulde mennesker. De var fastlåst i deres roller, uden fantasi og menneskelig flothed. Tilmed havde de slået Babettes familie ihjel.

Og den *mad* som Babette havde serveret for disse aristokrater blev anskuet som æstetik, altså Karen Blixens forfatterskab. Det var skam også en nydelse at læse hendes fortællinger, fortalte Steen Eiler mig, men æstetikken var et middel, og aldeles ikke et mål i sig selv. Den kunne man ikke labbe blindt og ukritisk i sig, når man havde med Karen Blixen at gøre. Hun havde andre og væsentlige ting på hjertet.

Dét var noget af en mundfuld at få serveret. Spændende, men ikke just fordøjelig for en arkitektstuderende, der var i færd med at tilegne sig lærdom om De Skjønne Akademiske Kunster. Men jeg var naturligvis nysgerrig og spurgte, hvad hendes anliggende så var.

"Hun havde søgt at holde sig Guds idé klar og efterkomme den," sagde Steen Eiler, "men hun brugte helst andre ord som 'Marionetføreren' eller 'Forfatteren'."

Steen Eiler kunne ikke udtale sig om, hvad hun var kommet til. Han ville i hvert tilfælde ikke. I øvrigt gjorde han mig opmærksom på, at han ikke var *med* i hendes intellektuelle inderkreds. Han var hendes *ven*. Han arbejdede først og fremmest som en arkitekt, der skabte gode almindelige huse og byplaner - altså *rum*, som mennesket kunne være i.

Måske var Karen Blixen kommet til en slags afklaring, når hun sagde, *at Gud sikkert fandt behag i en god spas*. Hendes beskrivelse af mennesker havde under alle omstændigheder været i topklasse. Det syntes hun også selv, fortalte Steen Eiler mig, hvilket jeg ved selvsyn kunne læse i sidst hendes selvportræt i *Babettes Gæstebud*: Hun var 'Den Store Kunstner' som ville 'henrykke Englene'.

Steen Eilers formidling satte sine spor. Jeg holdt af Karen Blixen. Bag hendes vældige, og ofte komplekse, persongalleri stod et menneske, som trængte efter livets mening - men på de personlige vilkår, som var hendes egne. Og kunsten var vejen, og for hende det skrevne ord, og ikke blot i smukt forarbejdede sætninger.

Karen Blixen beskrev sig selv som en formidler, en *Story Teller* som hun yndede at udtrykke det, af det som hun havde opdaget undervejs. Noget hun var blevet menneskeklog på.

Men hvad var det egentlig, Karen Blixen var blevet klog på? Hun kunne beskrive mennesker, som Steen Eiler havde sagt, men dét var hun ikke ene om. Karen Blixen havde sin egen definition

på klogskab, og den var tilsyneladende ikke en følge af intellektuel formåen. Det fremgik af hendes portræt af generalen i Babettes Gæstebud, som hun havde udstyret med succes, kulturel indsigt og dannelse.

I andre historier, som *Syndfloden Over Norderney*, priser hun netop rollens fortræffelighed. Og denne fortælling slutter med de to hovedpersonernes lyksalige tilbageblik på vel udført spil: Jomfruen der havde udgivet sig for en skøge og kammertjeneren for kardinal, så i fortællingens slutning begge fortrøstningsfulde frem mod deres snarlige død.

Nogle af Karen Blixens figurer stillede sig tilfreds med spillets udfald, andre måske ikke. Men det fælles var *identiteten* i en rolle. Det var altså *rollespillet* som Karen Blixen dyrkede i sine fortællinger. Man havde identitet i rollen. Men rollen var indskrænkende, *hvis* man blev fanget i den og mistede forbindelsen til egen virkelighed.

Karen Blixen gav ganske vist indtryk af at være skuespiller – men uden en fastlåst rolle. Forudsætningen for at *begribe sig selv* var, at man undgik rollens snærende begrænsning, som beskrevet med Generalen: Man skulle søge at indgå i den sande rolle, som var tildelt af 'Forfatteren'. Man skulle af al magt søge at holde sig sin rollens idé klar. Man skulle drive rollen ud i yderste konsekvens.

Allerede tidligt i sit forfatterskab i *Sandhedens Hævn, en Marionetkomedie*, og gentaget senere i fortællingen *Vejene omkring Pisa*, skriver Karen Blixen:

Sandheden er, at vi alle spiller med i en Marionetkomedie. Hvad det, mine Børn, særlig gælder om i en Marionetkomedie, er at holde Forfatterens idé klar. Det er en Hemmelighed, som jeg vil betro Eder, at dette er den sande Lykke, som Folk leder efter på helt andre Steder. Ja, det er det velsignede ved at spille med i en Marionetkomedie, og da jeg nu langt om længe er kommet ind i én, vil jeg heller aldrig ud af den igen. Men oh, I mine Medspillende, - hold Forfatterens Idé klar, ja, driv den ud i dens yderste Konsekvens.

Karen Blixen ville - ved *trådene* - bevæge sig i takt med Marionetførerens vilje. Om det lykkedes kan kun 'Forfatteren' svare på. Karen Blixens egen mening kommer til udtryk sidst i Babettes Gæstebud, hvor hun gribende skriver om det frygtelige i at blive opmuntret til at yde sit *Næstbedste, og endda høste bifald for dét*. Derfor kom der et fortvivlet skrig fra kunstnerens hjerte: *Giv mig lov, giv mig lejlighed til at yde mit ypperste.*

Trods sin ihærdige indsats - beskrevet med Babettes ypperlige madkunst - kunne Karen Blixen ikke vide, om hun havde bevæget sig i takt med Marionetførerens vilje: Hun bad fortvivlet om en afklaring.

Den intellektuelle omgangskreds.

Karen Blixen havde ikke et frugtbart samvær med sit hof af yngre digtere. Det var *frygteligt* at disse mennesker ikke, som hun selv, *i det mindste* at prøve på at trænge ind mod et livskendskab. Hun drev dem, som en cirkusdirektør, rundt i manegen – dog i den hensigt, som Åge Henriksen efterfølgende sagde, *at de skulle smadres i den tarvelige skikkelse*. Det kom der imidlertid ikke noget godt ud af, fortsatte Åge Henriksen, da de, i så tilfælde, ikke havde noget *sted at komme i land*.

Karen Blixen var mentalt alene, som Søren Kierkegaard også havde været. Hendes beundrere forblev fastlåste i deres roller; tog ikke springet væk fra rollen. Rollen gav den tryghed, som de tilpassede deres identitet ind i. De var noget i rollen – noget, som de ikke ville være uden rollen.

Den rolle lagde Karen Blixen i munder på den aldrende General Löwenhielm:

"Miskundhed og Sandfærd mødes, mine Venner," sagde Generalen. "Vi Mennesker, mine Venner," fortsatte Generalen, "er kortsynede. Vi ved vel, at der findes Naade i Universet. Men i vor menneskelige Kortsynethed forestiller vi os endog den guddommelige Naade som endelig. Vi bæver da -" (aldrig før havde Generalen udtalt at han bævede, han hørte nu ganske forbavset sig selv

forkynde denne Sandhed) - ”vi bæver da, inden vi her i Livet træffer vort Valg. Og vi gruer, efter at have truffet det, for ikke at have valgt det rette.

Med det Øjeblik kommer, hvori vore Øjne aabnes, og vi forstaar at Naaden er uendelig. Den forlanger intet andet af os, end at vi skal forvente den i Tillid og erkende den i Taknemmelighed. Den stiller ingen Betingelser og udvælger ikke nogen enkelt iblandt os; den deklarerer almindelig Amnesti. Se! det som vi har valgt skænkes os, og det som vi har afslået bliver os, tillige og paa samme tid, tildelt. Ja, det som vi har forkastet, rækkes os i Overflod. Thi Miskundhed og Sandhed mødes, og Retfærd og Fryd skulle kysse hinanden.”

Efter Karen Blixens forfatterskab, udmøntet i Babettes overdådige måltid, saluterer Generalen sin opnåede livsvisdom med, at det kunne være ganske ligegyldigt hvilket valg og rolle, han havde taget: Nåden – den guddommelige begunstiging – ville under alle omstændigheder blive ham tildelt. Og det er netop denne holdning, der står i en modsætning til Karen Blixens iver for selv at tage stilling; at begribe menneskets bestilling.

Med Generalens tale har vi Karen Blixens kritik i af hendes intellektuelle omgangskreds. Mennesket skulle tage stilling til Forfatterens manuskript: Med al magt måtte man i det mindste *forsøge* at holde sig Forfatterens Idé klar, og (hvis muligt) drive den ud i konsekvens.

Fejlopfattelser af Karen Blixen.

Sådan er Karen Blixens selvbiografi ikke opfattet af en forsker. Han lægger afgørende vægt på de to søstre, Martine og Philippa i fortællingen. Vist berøres andre synsvinkler, men de drukner i temaet om søstrenes manglende vilje til kærlighed og kunst. Uden vægt på Karen Blixens brændende ønske den stillingtagen til livet, som var fremmed for to ’små damers’ provinsielle tankegang.

Det er symptomatisk at slutkapitlet i hendes testamente om ’Den Store Kunstner’ heller ikke her berøres. - Selv om denne afslutning indlysende rummer selve essensen; Karen Blixens mening med den selvbiografiske udredning. Som følgende informationen angiver:

1. ’For deres skyld’? (som svar på Philipas mening om, at Babette havde udført sin kunst for søstrenes skyld) sagde hun. ’Nej. For min egen skyld’.
2. Og senere: ’Vi store Kunstnere, Mesdames, har faaet noget, hvorom I andre slet intet ved om’.
3. Og med samme mening ’— end De, mine smaa damer, nogensinde kan fatte eller tro – til at forstaa, hvor stor en Kunstner jeg er’.

Søstrene var, som de fleste i Karen Blixens rollebesætninger, en form for vejledende statister. Med deres binding til en banaliseret opvækst, var de ikke i stand til at fatte Den Store Kunstners anliggende. Altså Karen Blixens sag, som hun (ligesom med den ovenstående forsker) heller ikke kunne få den akademiske elite med på. Dem som havde muligheden med deres intellekt og uddannelser (repræsenteret ved aristokraterne fra Paris) udnyttede ikke disse talenter.

Karen Blixen beskrev det manglende fællesskab med sin intellektuelle omgangskreds: De havde evner og kunne – hvis de i det mindste havde forsøgt at forholde sig Marionetførerens idé – sammen med hende have udforsket menneskets bestilling på denne planet.

Karen Blixen forblev mentalt alene, som det ofte har været geniets lod.

Trods sin ihærdige indsats (billeddannet i Babettes måltid) opnåede Karen Blixen ikke den eftertragtede viden om Forfatterens plan med hende. Hun måtte langt hen af vejen indordne sig de regler, som var afstukket i den kristne religion. For, som Steen Eiler Rasmussen gjorde mig opmærksom på, var Karen Blixen kristen. At hun skulle have solgt sin sjæl til Djævelen, sagde Steen Eiler ikke noget om, så den yndede udledning af hendes tilhørsforhold til Gødes Faust, skal betragtes som et led i det intellektuelle skuespil.

At hun, i sine fortællinger havde mikset den kristne religion med andre trosretninger, herunder

den antikke græske filosofi – og i øvrigt brugt andre forfatteres overvejelser – skyldes hendes søgen efter et fælles ståsted i disse livsopfattelser. Og når hun i selvbiografien betegnede disse mange forsøg som det *næstbedste*, var grunden at bestræbelserne netop ikke havde båret frugt: hun forblev uafklaret med sit *fortvivlede skrig fra kunstnerens hjerte*.

At Karen Blixen måtte indordne sin sig de magtesløse livsvilkår, som er betingelsen i kristendommen, skyldes de manglende resultater i det gennemprøvede forfatterskab. Ganske om Søren Kierkegaard måtte hun bekende sin afmagt.

Hun havde kun opnået det næstbedste, og endog høstet bifaldt for det. - Ikke bifald fra 'Forfatteren', men fra hendes læsere som ikke forstod, at Karen Blixen betragtede sine resultater som udtryk for sin egen afmægtighed. Herunder de populære 'Syv Fantastiske Fortællinger'.

Den udledning af Karen Blixens forfatterskab har ikke haft gode kår. Det fremgår af disse eksempler, som en fortsættelse af den før nævnte forsker.

I en filmatisering af Babettes Gæstebud forholdt instruktøren sig *ikke* til Karen Blixens tekst i fortællingens vigtige slutning om: 'Den Store Kunstners ærinde', altså fortællingens morale. Teksten blev endog omskrevet til, at Babette havde udført måltidet *for Søstrenes skyld*. Hvilket jo er direkte forkert, da Babette netop, som før nævnt gav udtryk for modsatte: at måltidet alene var for hendes egen skyld. Som Karen Blixen klart skriver: 'For deres skyld'? (som svar på Philipas mening om, at Babette havde udført sin kunst for søstrenes skyld) sagde hun. 'Nej. For min egen skyld'.

Den melding skyldes ikke egoisme fra Karen Blixens side, men hendes konstatering af det umulige i at gøre medmennesket fri af etablerede roller.

Efterfølgende undlod instruktøren Karen Blixens beskrivelse af de medvirkendes uforstand, herunder de to Søstre. Og som sagt så manglede det helt centrale stof om 'Den Store Kunstners' sidste bekendelse – med det fortvivlede skrig fra kunstnerens hjerte.

Instruktøren undlod pointen i fortællingen; han forstod den åbenbart ikke. Han banaliserede Karen Blixen til ukendelighed – og fik en Oskar for den indsats: altså den højeste filmudmærkelse for at forvanske Karen Blixens forfatterskab.

Den oplevelse havde jeg også på et seminar om Karen Blixen. Jeg gjorde forgæves de engagerede forskere opmærksom på, at de 'Syv Fantastiske Fortællinger' (som blev solgt til en rimelig pris på seminarier) netop var udtryk for *det Næstbedste, som det var frygteligt af høste bifald for*. Altså Babettes forgæves forsøg på at tilegne sig viden om 'Forfatterens' mening med hende, som efterfølgende udløste skriget fra Den Store Kunstners hjerte.

Den vinkel på forfatterskabet er uinteressant blandt Karen Blixenforskere.

Ligeledes en anden specialist, der – som svar på at jeg påpegede det misvisende i at Karen Blixenmuseet dækkede bordet fra Babettes Gæstebud – skrev følgende til mig: *At udstille menuen fra Babettes Gæstebud (som Wilhelm Dinesen oplevede den under pariserkommunen) er blot en måde at fortælle historien om den fortælling og pariserkommunen.*

Den venlige forsker havde ikke fat i, at det hverken var pariserkommunen og eller menuen det handlede om. Heller ikke (ifølge svaret) forstod forskeren, at 'maden' i fortællingen var en gentagelse af det måltid, som Babette havde tilberedt som kok i Paris: altså den samme (forgæves) menu som Generalen genkendte fra Cafe Anglais, som efterfølgende, resultatløst, blev gentaget i søstrenes hjem i Norge.

Forskeren forstod simpelthen ikke at den 'tilberedte mad' var en billeddannelse af det 'tilberedte forfatterskab', der (ligesom for Søren Kierkegaard) ikke havde ført til den eftertragtede erkendelse. Kun det *næstbedste*, som for Karen Blixen var det *frygtelige at blive rost for*.

Karen Blixens mangelfulde resultat blev udstillet som en dyd i hendes eget hjem på Rungstedlund.

Og i en nylig udkommen bog om Karen Blixen omtales også Babettes Gæstebud. Dog som en underordnet historie, der ikke (som de vigtige fortællinger) bliver tildelt * i den korte gennemgang af hendes forfatterskab.

Forfatteren skriver, at Babette kom i huset hos en from provst – hvilket ikke var tilfældet, da han jo var død. Herefter, at Babette investerede sin formue til provstens fødselsdag – som heller ikke passer, da anledningen var 100 årsdagen for den døde provsts fødsel.

Så følger (som hos andre forskere) omtalen af de lokale deltagers store benovelse over Babettes mad. Det var jo ikke tilfældet. De spiste maden som en selvfølgelighed, helt uden kommentarer. Hvorimod forfatteren måske kan have ret i, at de var udsat for en kollektiv åbenbaring. Måske. Men med plank og plat som følge af den gode vin. Ganske uden tanker om livets forunderlighed.

Her afsluttes omtalen af fortællingen. Intet om den væsentlige figur, Generalen. Og intet om den bevægende afslutning med Den Store Kunstners, altså Karen Blixens bekendelse.

Og da forfatteren (i sine indledende betragtninger) takker sagkyndige for deres hjælp til bogen i *den sidste kritiske fase*, kan man måske komme til, at hans fortolkning tages for gode vare blandt fagfolk. Sikkert også fordi han havde modtaget Georg Brandes-prisen for sin indsats, begrundet, kunne det tænkes, i hans speciale i litteraturvidenskab, som netop var anlagt på Karen Blixens forfatterskab.

Og 2 berømte kokkebrødre priste, i en TV-udsendelse, Karen Blixen på Rungstedlund, med en (justeret) gentagelse af måltidet fra Babettes Gæstebud.

Gæsterne var en udsøgt kreds mennesker, som, med deres tilstedeværelse, viste stor sympati for Karen Blixens fantastiske forfatterskab – uden forståelse for det selvbiografiske indhold i *maden*, og de roller, som de selv beklædte i selskabet.

Senest filmen Pagten med Thorkild Bjørnvigs (eller måske instruktørens) opfattelse af Karen Blixens nærmest sataniske livsopfattelse. Filmen endte med, at *det ikke var Bjørnvig der havde brug for Karen Blixen men omvendt hende, som havde brug for Bjørnvig*. Afsluttende med en scene hvor Bjørnvig opsiger pagten og *vinder* slaget: Han forlader den skuffede Karen Blixen med et overbærende kys – til fordel for et lykkeligt familieliv sammen med konen og barnet.

Disse opfattelser har ingen samklang med den Karen Blixen som hendes ven, Steen Eiler Rasmussen, sporede mig ind på i 1975.

Om Babettes menu i Berlevaag.

Optakten til måltidet i Norge indledes med Babettes højlydte protest, da Søstrene ikke ville tage imod hendes ønske om at stå for maden i anledning af Provstens hundredårsdag.

Min forklaring på Babettes ønske var, at hun, efter de 14 år i Berlevaag mente, at '*maden*' som hun havde tilberedt på Cafe Anglais i Paris, nu, med midlerne fra den udtrukne lodseddel, kunne tilberedes bedre. Og anledningen til menuen kan måske sammenkædes med det forliste samvær med Thorkild Bjørnvig. Den pagt de havde indgået førte ikke til noget godt resultat. Samværet med Bjørnvig havde måske accentueret hendes portræt af Generalen, da Babette, i fortællingen udviste en udelt interesse, da Generalen skulle deltage i måltidet.

Generalen, skriver Karen Blixen, havde virkelig med sin dannelse forstand på *mad*. Netop Generalen (som det tidligere fremgik i fortællingen) havde i sine yngre dage med udsøgt glæde indtaget måltider på Cafe Anglaise. Det var tilberedt af en kvindelige kok om hvem en anden officer af

højere rang havde udbrudt: *Og i sandhed, denne kvinde er i stand til at forvandle hvert enkelt Måltid på Cafe Anglais til en Art Kærlighedsaffære, et ophøjet og romantisk Elskovsforhold ----.*

Babettes måltid faldt i god jord hos den afdøde provsts menighed. Men, ret beset (og i modsætning flere fortolkninger) alene med en behagelig tilstand begrundet i god mad og rigelig vin, som blev efterfuldt af sang og behageligt pjat – uden de mindste overvejelser om livets underfundigheder.

Anderledes med Generalen. Han oplevede det samme fortryllende måltid, som han kendte fra Cafe Anglais. Formodentlig ikke tilberedt på helt samme måde (det fremgår ikke klart) men med de ingredienser, som Generalen kendte i forvejen. Det var den sammensætning der berørte ham dybt. Det var altså ikke en ny og spændende sansoplevelse, Generalen fandt glæde ved – men det velkendte tema, som igen blev forvandlet til den kærlighedsaffære, hvor hans *Øjne åbnes og han forstod at nåden er uendelig.*

Karen Blixen havde ikke formået at tilføre Generalen (Bjørnvig) nye tanker – men hun havde, med det samme måltid, frataget ham den tvivl, som før måltidet, havde givet ham store livskvaler – derfor kunne Generalen efter måltidet igen sande Provsternes ord: *Miskundhed og Sandhed mødes, og at: Retfærd og Fryd skulle kysse hinanden.*

Det var ordene fra ungdommen, Generalen tog i sin mund i den afklarende tale; i beskæftigelsen af den betrykkende rolle. Den var stadigvæk gyldig for det aldrende menneske. Derfor kunne Karen Blixen, desværre, konstanter: *Jeg kunne gøre dem lykkelige. Når jeg gav dem mit bedste, kunne jeg gøre den fuldkomne lykkelige.* – Altså lykkelige for det næstbedste som: *det ikke er til at bære, (dette) at blive opmuntret til at yde sit næstbedste. Det er frygteligt for en Kunstner at høste Bifald for det Næstbedste.*

Den (næsten) samme pointe som i 'Stormfloden Over Norderney'. Her gjorde Karen Blixen de to aktører – kammertjeneren som udgav sig for kardinal og jomfru Nattergal for skøgen – fuldkomnende lykkelige. De to kunne, modsat Generalen der ikke blev bevidst om skuespillet, elegant og med stor tilfredshed se tilbage på det veludførte rollespil. De afventede med sindsro deres død.

En relevant religion.

Tid og viden bør være udgangspunkt for en religion. Tid og viden må være vejledende for, hvordan vi forholder os til vort religiøse instinkt. Religion må være progressiv anlagt; inddrage den viden, som man kan tro på.

At der ikke stilles spørgsmål ved *årsagen* til de udeblivende handlinger på vort skrantende eksistensgrundlag viser, at en religion, som ikke blev gearret til den udfordring, alligevel kan være virksom – når man tror, og bekender sig til den virkelighed, disciplene befandt sig i (fx i Fader Vor): så tror man ikke på sin egen virkelighed.

Johannes' religion var relevant anlagt, han skrev både til fortiden og fremtiden. Med den indsigt ville Karen Blixen være modnet til nye 'Fantastiske Fortællinger', med fokus på at indfri den *Verdensfornuft*, der potentielt, i Johannes' indledende kapitel, blev tildelt mennesket.

Johannes Evangeliets begyndelse.

Johannes havde den samme begyndelse som i Det Gamle Testamente: *I begyndelsen var Ordet---*. Men hos Johannes blev Ordet koblet sammen med Logos-Mystikken om det *guddommelige princip i verdensfornuften.*

Myterne blev formuleret af Stoikerne. De mente, som senere Johannes, at mennesket var en aflægger af verdensfornuften. Og hvis mennesket handlede i overensstemmelse med denne fornuft, kunne det indgå i Guds etablerede plan.

Så når Gud, med *lys*, tildelte *Ordet/verdensfornuften* til mennesket (vers 4) så var meningen i Johannes' formidling af Jesus, at vi med vor fødsel modtog viden om os selv. Men, at viden var betinget af indsigt i den verden, vi blev sat ind i – ganske som den betingelse Adam og Eva fik, da de måtte forlade Edens Haven.

Her ligger det progressive budskab Johannes Evangeliet: først med indsigt i verdens sammenhæng: med ren videnskab, kan vi afspejle meningen med os selv. Datidens manglende mulighed for det kendskab gør Johannes opmærksom på vers 10 og 11 – konkretiseret fra Kapitel 14 til 16 og i evangeliets afslutning, Kapitel 21.

Når **Verdensfornuften** flettes sammen med **Ordet** i Johannes Evangeliets første kapitel bliver ordlyden:

1. *I begyndelsen var Ordet/verdensfornuften, og Ordet/verdensfornuften var hos Gud, og Ordet/verdensfornuften var Gud.*
2. *Dette/verdensfornuften var i begyndelsen hos Gud.*
3. *Alt er blevet til ved det/verdensfornuften, og uden det/verdensfornuften blev intet til af det, som er.*
4. *I det/verdensfornuften var liv, og livet/verdensfornuften var menneskets lys.*
5. *Og lyset/verdensfornuften skinner i mørket, og mørket fik ikke bugt med det/verdensfornuften.*
6. *Der fremstod et menneske, udsendt af Gud; hans navn var Johannes.*
7. *Han kom til et vidnesbyrd for at vidne om lyset/verdensfornuften, for at alle skulle komme til tro ved ham.*
8. *Selv var han (Johannes) ikke lyset/verdensfornuften, men han skulle vidne om lyset/verdensfornuften.*
9. *Det sande lys/verdensfornuften/Jesus, som oplyser ethvert menneske, var kommet til verden.*
10. *Han var i verden, og verden var blevet til ved ham, og verden (mennesket i begyndelsen) kendte ham ikke.*
11. *Han kom til sit eget, og hans egne (mennesket) tog ikke imod ham.*

Opsamling:

I 1' og 2' vers skriver Johannes, at Gud alene har/er verdensfornuften. (Før verden var/blev til).

I 3' vers bliver alt/verden til ved/med verdensfornuften. (Fysikken udspringer; fysikken bliver til ved metafysikken).

I 4' vers står at livet var funderet på verdensfornuft; menneskets lys. Mennesket fik del i verdensfornuften.

I 5' vers bliver mørket/kaos fortrængt af verdensfornuften. (Fysikkens start/udbredelse/progression).

I vers 6,7 og 8 introducerer Johannes sig selv. Han kendte ikke til verdensfornuften. Hans lod var at vidne/fortælle om, at mennesket skulle tro på, at vi fik del i verdensfornuften.

I vers 9 og 10 skriver Johannes, at Jesus er det rene/sande udtryk for verdensfornuften. Men at verden ikke kendte/opfattede Jesus/verdensfornuften fordi:

I vers 11, at kendskab til verdensfornuften var betinget af, at mennesket, med opnået erfaring om verden, kan bære den; tage *imod* og forvalte den viden. (Som det senere formuleres i evangeliet).

Med det potentiale (som Johannes her gør opmærksom på) giver det ikke mening, at Jesus griber ind i vor vidensproces og til evig tid påtager sig menneskets synder.

Ifølge Johannes var hans opgave var ikke etablering af et Gudsrige med den barnetilstand, som Adam og Eva befandt sig i. - Som Markus mente med: *'Tiden er inde, og Guds rige er kommet nær; omvend jer og tro på evangeliet.'* - Ligeledes Mathæus med: *'Omvend jer, thi Himmeriget er*

kommet nær. Disse udsagn står, ifølge bibelforskere, for hele Jesus' virksomhed og forkyndelse.

Og når disse profetier ikke, som vi ved, skete så kan det undre, at man i kirkens *virksomhed* ikke finder anledning til en rekvisition af *forkyndelsen*. Hvordan kan man vedvarende tro på disse evangelister, der faktisk fejlede med deres forudsigelser?

Det umiddelbare skel mellem Det Gamle Testamente og Johannes udledning af menneskets udviklingsproces var, at Adam og Eva selv tog stilling, da de spiste af æblet – hvor mennesket i vers 10 i Johannes indledende kapitel, uden valg og æble, blot blev til.

Der er dog ikke noget misforhold. Adam og Eva havde ikke noget valg. De måtte, med den tilføjede livsånde, søge viden om dem selv. Så den fælles pointe er, at mennesket fik tilført behov for mening med tilværelsen. Derfor opstod religioner, som mulige besvarelser af det religiøse oplæg – regeldannelser som tilgodeser tilgængelig viden. I tid og sted.

Sådan er det desværre ikke i kirken. Den fastholder en virkelighedsopfattelse der var aktuel for mere end 2 tusinde år siden. Modsat Johannes, som det fremgår af hans gengivelse af Jesus' sidste samtaler med disciplene – fra Kapitel 14 med formuleringer som, at de ikke kunne *bære/tage imod det kommende*: de kunne, på daværende tidspunkt, ikke forvalte en indsigt i verden, som hørte fremtiden til.

Hos Johannes ligger muligheden for at begribe menneskets position – det er ikke aktuelt hos Mathæus, Markus og Lukas.

At Johannes, konkret, undlod at skrive om den videnskabelige indsigt for af begribe vort religiøse potentiale havde den logiske begrundelse, at disciplene, i deres tid, ikke kunne forvalte en viden, som først bliver aktuel i fremtiden. Det har betydet, at mennesket, i århundrede, har været usikker på sin bestemmelse. Grundigt dokumenteret af Søren Kierkegaard. Han kunne, i sin tid, ikke blive det *autentiske*/rigtige menneske, som han brændende søgte – fyldigt beskrevet i *Synspunktet for min Forfatter-virksomhed*, som var en selvbiografi med undertitlen, *En ligefrem Meddelelse, Rapport til Historien*,

Bogen var primært stilet til *Hin Enkelte – hans elsker* som Kierkegaard også skrev, ude i fremtiden, med håbet om at dette menneske ville forstå Kierkegaards ærinde om en personlig stillingtagen. Hvilke ikke var lykket for Kierkegaard, som han skriver i Capitel III med *Styrelsens Part I mit Forfatterskab*: han var ene i en uhyre verden, uden at kunne gøre sig forståelig for en *Eneste*.

Der er tankevækkende at både Kierkegaard og Jesus brugte betegnelsen *elskeren* om det menneske, som havde kunne begribe dette ærinde:

- Hos Kierkegaard var den fremtidige elsker *hin Enkelte*, der, som selvstændigt tænkende ude i fremtiden, gjorde sig fri af *Mængden*.
- Hos Jesus var elskereren disciple Johannes, der efterfølgende, som evangelist, skrev om Jesus' ærinde – også rettet mod fremtiden.

Mod Johannes Evangeliets afslutning.

Det progressive stof i Livsånden (Verdensfornuften hos Johannes) blev forsigtigt (stilet til eftertiden) *indflettet* i Jesus' sidste samvær med disciplene – efter nadveren i Kapitel 13, fra Kapitel 14 til 16. Dertil, efter Jesus var død i evangeliets afslutning. Her med Johannes' egne kommentarer.

Før Kapitel 14 var der (som hos de andre evangelister) mere tale om at troen på Jesus, her og nu, gav direkte adgang til frelse og et evigt liv. Som det kan aflæses i Kapitel 6. Her siger Jesus, at kun hvis mennesket spiste hans kød og blod kunne det leve til evig tid; at mennesket måtte bekende sin afhængighed af Jesus for at komme i Paradis og at Jesus så ville oprejse det enkelte menneske på den yderste dag. Som Johannes skriver. En betingelse som ikke mere er troværdig, nu handler om at forholde sig konkret til vor viden og handle på den.

Ikke desto mindre indgår menneskets evige afhængighed af Jesus hos de 3 Synoptisk Evangelister, som de samstemmende, som selve pointen i Jesus virke, indlagde i Nadveren.

Men før Kapitel 14 blev der strøet spændende bemærkninger ud om Jesus' position, som må give stof til eftertanke: Hvilke beføjelser mente Jesus selv han havde, med følgende bemærkninger?

Kapitel 5 vers 19: *Sønnen kan slet intet gøre af sig selv, men kun det, som han ser Faderen gøre; thi hvad han gør, det samme gør også Sønnen.*

Og vers 30 i det samme kapitel: *Jeg kan intet gøre af mig selv; således som jeg hører, dømmes jeg, og min dom er retfærdig, thi jeg søger ikke at fremme min egen vilje, men hans, som har sendt mig.*

I Kapitel 6 vers 38 udtrykker Jesus sin position således: *Thi jeg er kommet ned fra Himmelen, ikke for at gøre min vilje, men for hans vilje, som sendte mig.*

Og i Kapitel 7 vers 16 gengiver Johannes Jesus således: *Min lære er ikke min egen, men hans som sendte mig.*

Og som en pointering af den indstilling, gengiver Johannes Jesus i vers 18: *Den, der taler af sit eget, søger sin egen ære, men den, der søger hans ære, som sendte ham, han er sanddru, og der er ikke uret i ham.*

Ifølge disse bemærkninger var Jesus' mission ikke hans egen, det var Faderen Jesus var ansvarlig til. At tro på Jesus er ikke (i sig selv) tro på ham men på den Fader, som han repræsenterede. Det kunne, ifølge Johannes gengivelser tyde på, at Jesus ikke havde indsigt i, hvordan menneskets sag konkret kunne/skulle forme sig – blot at der, på sigt, var en progression, som Jesus skulle gøre opmærksom på. Og ikke, som hos de 3 andre evangelister, om en evigtgyldig afmægtighed – men om et fremadrettet aspekt med den indsigt, som viden om verden kunne føre til. En indsigt som Jesus tilsyneladende sagde, han ikke havde med formuleringen i Kapitel 14 Vers 30: *Jeg skal ikke læn- gere tale meget med jer; thi verdens fyrste kommer, og i mig er der intet, som hører ham til.*

Kapitlet 14 til Kapitel 16

Med disse kapitler vender Johannes, konkret, tilbage til stoffet i evangeliets indledning med:

1. Jesus' kærlige anvisninger til disciplene, efter hans død – tilpasset deres faktiske tidsvilkår med det stof, som de kunne opfatte.
2. Den indflettede meddelelse til *tiden efter Jesus*. Dertil, som tidligere i testamentet, som Jesus adskillige gange igen gør opmærksom på, at han taler på Faderens vegne (Jesus taler *ikke af sig selv*). Og videre, at det mere end antydes, at Jesus' opgave her på planeten var afsluttet. (I modsætning til de tre andre evangelister, der opererede med Jesus' genkomst som den frelsende Messias).
3. Endelig drejede det sig ikke, som det umiddelbart fremgår, om at Talsmanden; Sandhedens Ånd; verdens Fyrste eller Helligånden var møntet på disciplene, herunder i pinsen. Den antagelse (måske skrevet af Lukas i Apostlenes Gerninger) er ikke vedkommende i Johannes' livs-anskuelse. Disse 'figurer' blev heller ikke, som vi ser, aktuelle for disciplene. Det var billeddannelser som beskrev menneskets vilkår fremme i tiden – når vi bliver modne, både mentalt og videnskabeligt.

Johannes' bidrag, *i kursiv*, er et opgør med traditionel tankegang.

Efterfølgende den progressiv fortolkning.

Kapitel 14.

Vers 10: Tror du ikke, at jeg er i Faderen, og Faderen i mig? De ord, jeg siger til jer, taler jeg ikke af mig selv; men Faderen, som bliver i mig, gør sine gerninger.

For første gang i Kapitel 14 (efter flere gange tidligere i evangeliet) siger Jesus, at Faderen virkede igennem ham med 'tale og gerninger'. Faderen, som var i Jesus, brugte ham til sine gerninger. Jesus talte ikke af sig selv.

Vers 12: Sandelig, sandelig siger jeg eder: den, som tror på mig, han skal også gøre de gerninger, ja, han skal gøre større gerninger, thi jeg går til Faderen,

Helt klart, som vi har erfaret, var denne meddelelse ikke møntet på samtiden. Ingen udførte disse større gerninger. Meddelelsen var (da Jesus gik til Faderen, og blev der) møntet på fremtidens mennesker, som med begreb om/indsigt i Verdensfornuften havde muligheden for større gerninger.

Vers 16: Og jeg vil bede Faderen, og han skal give jer en anden talsmand til at være hos jer til evig tid, Vers 17: sandhedens Ånd, som verden ikke kan tage imod, fordi den ikke ser den og ikke kender den; men I kender den, thi den bliver hos jer og skal være i jer.

Om en hjælpende Talsmand, som faktisk ikke viste sig! - Som Jesus i næste vers forklarede med, at verden (mennesket dengang) ikke kunne 'tage imod': De kunne, på deres uvidenskabelige stude, ikke kende/honorerer sandhedens Ånd (Verdensfornuften) - straks efterfuldt med, at de alligevel kendte til sandheden. Hvilket de altså ikke gjorde, blot vidste de, med Jesus' virke, at sandheden fandtes.

Vers 24: Den, som ikke elsker mig, holder ikke fast ved mit ord; og det ord, I hører, er ikke mit, men Faderens som har sendt mig.

Anden gang i kapitlet gør Jesus opmærksom på, at han formidler Guds ord. Ikke sit eget.

Vers 26: Men Talsmanden, Helligånden, som Faderen vil sende i mit navn, han skal lære jer alle ting og minde jer om alt, hvad jeg har sagt jer.

Vers 30: Jeg skal ikke længere tale meget med jer; thi verdens Fyrste kommer, og i mig er der intet, som hører ham til.

Her siger Jesus (i denne, måske, oprindelige afslutning af hans samvær med disciplene) at han havde færdiggjort sin opgave. Og at efterfølgeren, verdens Fyrste (ligesom Talsmanden og sandhedens Ånd og Helligånden) 'som hører mere til end Jesus' beføjelser', vil tage tråden op efter Jesus' bortgang.

En klar forståelse af Jesus' fremadrettede mission hos Johannes – når man altså forholder sig til Det Danske Bibelselskabs oversættelse fra 1948. For den fortolkning af Jesus' ærinde holder ikke vand med den tidligere oversættelse fra 1907, udført af Bibelselskabet for Danmark. Den lyder: *Jeg skal herefter ikke tale meget mere med Eder; thi denne verdens Fyrste kommer, og han har slet intet i mig.*

En senere oversættelse fra Det Danske Bibelselskab, 1992, lyder:

Jeg skal ikke tale meget med jer mere, for verdens Fyrste kommer; og mig kan han intet gøre.

Disse 2 oversættelser stemmer ikke overens med Jesus' løfter om den kommende Talsmand = sandhedens Ånd/Helligånden, og her til sidst verdens Fyrste, som han tildeler scenen efter sin bortgang, for ifølge alle 3 oversættelser af det tidligere stof er det logisk, at disse skikkelser i det mindste har de samme kompetencer som Jesus.

Og når den konkrete indledning i verset til alle 3 oversættelser, på det nærmeste, er enslydende: *Jeg skal ikke længere tale meget med jer; thi verdens Fyrste* så kan man kun komme til, at Jesus giver plads til den skikkelse, fordi *noget mere hører ham til*, og fordi Jesus har ikke selv meget mere at sige. Ja, så er bliver det indlysende at oversættelsen fra 1948: *og i mig er der intet, som hører ham til*, er den rigtige. Hvilket er centralt, da denne meddelelse i Kapitel 14 kunne være den sidste til disciplene, da flere forskere mener, at Kapitel 15, 16 og det sidste Kapitel 21 alle kunne være senere tilføjelser.

At den misvisende tekst i vers 30 ikke er omtalt af præster og bibelforskere kan undre. Det må skyldes at Jesus' virke alene var tilgivelse af menneskets ufuldkommenhed, som kirken stadig fastholder – ikke det (hidtil usandsynlige) fremadrettede aspekt hos Johannes. Det er, først nu, blevet aktuelt med ansvaret for planetens skrantende tilstand.

Kapitel 15.

Med undtagelse af de to sidste vers, handler dette kapitel om Jesus' opbakning, og løfter til disciplene i deres kommende virke.

Her skal man bemærke, at der ikke (som fx i Bjergprædiken) stilles strenge krav til dem, men kærlige anvisninger og opmuntringer om de hårde betingelser, de ville blive udsat for. Disciplene var, beskrevet i dette kapitel, som grene på Vintræet (Jesus) og tæt forbundne med ham. De var ganske afhængige af Jesus, thi uden ham var de intet. Med det var de altså alligevel, for:

Vers 15: Jeg kalder jer ikke længere tjenere; thi tjenere ved ikke besked med, hvad hans herre gør; men jeg har jeg kaldt venner; thi alt det, jeg har hørt af min Fader, har jeg kundgjort jer.

Vers 16: Ikke I har udvalgt mig, men jeg har udvalgt jer og sat jer til at gå hen og bære frugt, og det er en varig frugt, så at Faderen kan give jer, hvad som helst I beder ham om i mit navn.

Man kan roligt komme til, at der ikke var hold i disse forudsigelser.

Derfor til sidst:

Vers 25: Talsmanden kommer, som jeg skal sende jer fra Faderen, sandhedens Ånd, som udgår fra Faderen, så skal han vidne om mig; Vers 26: men også I skal være vidner; thi I har været med mig fra begyndelsen.

Jesus bløder op på det forrige vers: Talsmanden, en hjælpende person ville komme til dem (igen et løfte som ikke blev overholdt).

Meningen var at de skulle berette om Jesus. Hvilket de gjorde. De havde kendt ham personligt. De skulle vidne/berette om Jesus.

Kapitel 16.

Vers 7: Dog, jeg siger jer, at jeg går bort. Thi hvis jeg ikke går bort, kommer Talsmanden ikke til jer; men når jeg går bort herfra, så vil jeg sende ham til jer.

Jesus måtte 'gå bort' for ikke (som i kirkens nuværende praksis) at fastholde mennesket mentalt i en svunden tids vilkår. Og at 'talsmænd' for det progressive aspekt (når mennesket videnskabeligt og mentalt forvalte det) skal begribe den voksne tilstand. Og selvstændigt ansvar.

Vers 12: Jeg har endnu meget at sige jer; men I kan ikke bære det nu.

Samme tema, men nu helt direkte: Grundet disciplenes manglende kompetencer kunne de ikke bære (opfatte, modtage) information om Verdensfornuften. En udtalelse som også afslutter testamentet – her med Johannes' personlige formidling af kristendommen som en progressiv religionsdannelse.

Vers 13: Men når han, sandhedens Ånd, kommer, skal han vejlede jer om hele sandheden; thi han skal ikke tale af sig selv, men alt, hvad han hører, skal han tale, og det, der kommer, skal han forkynde jer.

Dette vers forekommer ikke mindre væsentligt. Nu gentager Johannes (som i vers 7) at sandheden først bliver anskuelig, når Jesus er borte. Ikke 'sandheden om selve sandheden', formidlet af en vidende Guru, 'thi formidleren skal ikke tale af sig selv'. Formidlerens beføjelser er alene opmærksomhed på at sandheden findes, progressivt, i eftertiden. – Beføjelser som Jesus (ifølge de tidligere vers) måske ikke havde – eller, som før nævnt, anskuelser som Jesus, af pædagogiske grunde, hverken kunne og ville udtale sig om.

Vers 14: Han skal herliggøre mig; thi han tager alt mit og forkynder jer det.

Til disciplene: en guddommelig, Talsmanden/sandhedens Ånd, som personligt, skal bekræfte Jesus' forkyndelse for disciplene. Hvilket ikke skete.

Til eftertiden: 'Han' om den fremtidige forståelse af Jesus' progressive livsforståelse: Omtalen af den. Når tiden bliver moden.

Vers 15: Alt, hvad Faderen har, er mit; derfor sagde jeg, at han skal tage af mit og forkynde jer det. Som ovenstående. Og så kunne Johannes her udtrykke, at Jesus netop havde indsigt i Verdensfornuften fordi *han* (Talsmanden) skulle benytte/tage af Jesus' indsigt. Hvilket, i så fald, ikke passer med (den måske oprindelige) afslutningen i Kapitel 14, kapitel 30: *og i mig er der intet, som hører ham til* – der, som den tidligere analyse viser, er en logisk følge af den foranstående omtale af Talsmandens yderligere kompetencer.

Det som giver mening er at fremtidens mennesker, som beskrevet i vers 7 og 13, trods eksistentiel uforstand, forholder sig til det progressive aspekt i Johannes evangelium.

I kapitlets resterende vers lover Jesus (som før) disciplene, at de skal se ham igen, og at de skulle få vidtrækkende beføjelser, blot de bad i hans navn; at han, Jesus, hidtil har talt til dem i billedtale, men at den tid skal komme, hvor han frit skulle forkynde dem om Faderen.

Alt sammen skete som bekendt ikke.

Her slutter Jesus' meddelelsen til fremtiden, indflettet i opmuntringerne til disciplene om deres besværlige formidlingsopgave.

Jesus viste sig, som lovet, for disciplene efter korsfæstelsen. Men – og det må være afgørende – i en kortere periode. Siden har vi ikke set noget til Jesus, trods vedvarende bønner, i århundrede. Fraværet giver det fremadrettede vidensaspekt god mening. Jesus døde ikke med evig tilgivelse af menneskets synder, som det fejlagtigt fremhæves i påskebegivenheden.

Nu skal vi selv tage ansvar for vort liv. Og for planeten.

I det sidste Kapitel 21 skriver Johannes (som Jesus' svar til Peter): *Dersom jeg vil, at han* (Den elskede discipel) *skal leve, indtil jeg kommer, hvad angår det så dig?* En udtalelse der både undrede de øvrige disciple og senere bibelforskere, også fordi Jesus gentog sætningen.

Det var imidlertid ikke Johannes, det drejede sig om. Det var den progressive livsforståelse som Johannes serverede, der, med tiden, skulle *komme til live*. Det var den forståelse af kristendommen, som *ikke angik* Peter. Han skulle sammen med Paulus og de øvrige disciple servere den traditionelle tilgang til religionen.

Så følger: *Det er den discipel, som vidner om dette og har skrevet om dette; og vi ved, at hans vidnesbyrd er sandt.*

Og til sidst i evangeliet: *Der er så meget andet, som Jesus har gjort, og hvis det skulle nedskrives, mener jeg ikke, at hele verden (mennesket) kunne rumme de bøger, som så måtte skrives.*

Slut.

Vi kender ikke til det *meget andet, som Jesus har gjort*. At det ikke skulle opfattes var forståeligt, da *verden* (forstået som 'mennesket dengang i hele verden') ikke *kunne rumme* stoffet.

Her, til sidst, har vi Johannes' opsamling af evangeliets tema: Det var rettet mod fremtiden, mod de livsbetingelser, som ikke kunne *rummes* dengang. Stoffet var stilet mod den nye videnskabelige tilstand, som, *ved at være ny*, ikke kunne *opfattes* med en (dengang forståelig) autoritetstro fortolkning af Biblens første myter. Derfor kunne Johannes ikke skrive om dette stof – heller ikke om den lange proces, der var forudsætningen for optagelse af den viden, *der ikke kunne skrives om*.

Processen var undervejs. Jesus afsluttede sit virke på vor planet – ikke med et skrig om at Gud havde forladt ham (som i de 3 andre evangelier) men stilfærdigt og afklaret med: *'det er fuldbragt'*. Man må komme til at Jesus havde opfyldt sin mission.

Johannes Evangeliets ægthed

Imidlertid hersker der tvivl om evangeliets ægthed. Bibelforskere mener der er tilføjet stof til Johannes' oprindelige beskrivelse af Jesus' afsked med disciplene – fra og med Kapitel 14 til Kapitel 16. Dertil i afslutningen, Kapitel 21, hvor forskerne også finder en afvigende sprogbehandling.

Det mener jeg også. Og disse tilføjelser gør ikke evangeliet mindre spændende. Tværtom, for det betyder, at den progressive opfattelse af Jesus' mission var afkodet, viderebearbejdet og konkluderet af en samtidig gruppe mennesker; en menighed.

Det perspektiv passer stadigvæk med evangeliets sædvanlige tidsangivelse, som det sidste af de fire, omkring år 100.

1. At Johannes' bidrag – i den oprindelige afkortede form med ham som ene forfatter – var det første evangelium med faktisk stof om Jesus.
2. Sammen med de verserende 'Talekilder' og myter om Messias indpassede de tre andre evangelister det faktiske stof, fra Johannes tidligere optegnelse om den historiske Jesus, ind deres evangelier.
3. Johannes' arvtagere havde så, senere, strammet evangeliet op med deres supplerende bidrag, fra og i Kapitel 14 til 16 og i Kapitel 21.

Måske også med flere markeringer af pointen i det første kapitel efter: *han (Jesus) var i verden, og verden var blevet til ved ham, og verden kendte ham ikke. Han kom til sit eget, og hans egne tog ikke imod ham.* --- Da vi efterfølgende læser, at Johannes Døberen (efter mødet med Jesus) gentog temaet med, at der: *midt iblandt jer står en, som I ikke kender* og videre: *jeg kendte ham ikke* og en gang mere: *jeg kendte ham ikke*.

Disse gentagelser for at spore os ind på det logiske i at vi, her i begyndelsen, uden viden og erfaring, ikke kunne begribe effekten af den Livsånde/Verdensfornuft, vi fik del i. – Sikkert også som en opblødning af den hårde tone i Syndefaldet, hvor Adam og Eva blot blev smidt ud af Haven.

(Her skal det bemærkes, at bibelforskere ikke, som vanligt, har fundet henvisninger til disse bemærkninger fra de andre evangelister). En anden afvigelse (som forskere gør opmærksom på) er nøjagtigheden af de typografiske oplysninger i Johannes Evangeliet. Der nævnes brønden i Betesta, der, efter en udgravning, viste de fem søjlegallerier, som Johannes havde skrevet om.

Men den afgørende uenighed om menneskets betingelse ligger i Nadveren.

- Hos Johannes forløb Nadveren som et afdæmpet måltid, med Jesus' fodvask af disciplene og hans opfordring til, at disciplene gjorde det samme for andre.
- Markus, Mathæus og Lukas benyttede Nadveren til at gøre mennesket afhængig af Jesus – med hans *kød og blod* – til evig tid. Stof som de måske havde fra Kapitel 6 hos Johannes, sammen med myterne om den frelsende Kristus.

Eller formuleret sådan:

- Hos Mathæus, Markus og Lukas tog Gud fejl i designet af mennesket. Derfor den evige gentagelse af Fader Vor og de resterende bekendelser af menneskets magtesløshed: mennesket kan, om end beklageligt, ikke forholde sig til almindelig fornuft og logik.
- Ifølge Johannes kunne mennesket, på sigt, blive ansvar for deres planet; at vi med den mulighed ikke blev skruet forkert sammen. Gud havde ikke taget fejl i menneskets design. Med den selvforståelse kan mennesket, modsat disciplene, i dag *bære/tag imod* almindelig fornuft og logik. En indstilling som vil betyde, at der passes på vort eksistensgrundlag.

Også i modsætning til Paulus, som heller ikke kendte Jesus: i 1' Korintherbrev 11,23-29: *For jeg har modtaget fra Herren og også overleveret til jer, at Herren Jesus i den nat, da han blev forrådt, tog et brød, takkede, brød det og sagde: "Dette er mit legeme, som gives for jer; gør dette til ihukommelse af mig!" Ligeså tog han også bægeret efter måltidet og sagde: "Dette bæger er den nye pagt ved mit blod; gør dette, hver gang I drikker det, til ihukommelse af mig!" For hver gang I spiser dette brød og drikker bægeret, forkynder I Herrens død, indtil han kommer.*

Som bekendt har Jesus ikke oprettet Gudsriget på vor planet. Og det bæger som disciplene drak af (kalken hos de synoptiske evangelister), som man siden har gjort sig stor umagen for at finde, blev end ikke nævnt hos Johannes – her eksisterede dette bæger ikke.

Det tankevækkende er, at Paulus, med den samme udgav af nadveren som Markus, Mathæus og Lukas', også kunne havde indføjet den historiske Jesus i de eksisterende myter om Messias.

Såfremt det var sandheden, burde det for længst være sket med menneskets skrantende eksistensgrundlag.

Enten Eller

Imidlertid kan det ikke udelukkes at Johannes' tankeverden var ønsketænkning, funderet på de eksisterende Logos Myter; at Johannes og hans menighed havde misforstået Jesus.

Er det tilfældet gjorde de 3 synoptiske evangelister ret i at indfase den historiske Jesus (som de havde læst om hos Johannes) ind i de gamle myter om jødernes Messias, som skulle tage hånd om menneskets synder. Med det synspunkt er det beklageligt, med naturligt, at vi ikke kan være ansvarlige for vort eksistensgrundlag, ganske som det gentages i kirkens evigtgyldige indslag. Og så gælder det, som ofte er sagt: at mennesket vitterligt blev skruet forket sammen.

Altså et Enten/Eller. Enten den ene eller den anden mulighed, med klare præmisser for en debat:

- Enten er kristendommen, som i kirkens forvaltning, en evigtgyldig religion – ret beset en filosofi der, som kulturkristendom, fortsat er gyldig for vor tankegang og almene adfærd.
- Eller at kristendommen, i Johannes udlægning, i dag er blevet en aktuel filosofi, som skal kædes sammen med den nye indsigt i vor verden, der blev afdækket af flotte mennesker som Niels Bohr og Albert Einstein. Som jeg argumenterer for i artiklen 'Formgivning og Videnskab.'

Disse 2 muligheder kan sidestilles med 'Årsagsproblemet', som i århundrede har haft filosofers bevågenhed: Hvordan skal mennesket forholde sig til den tilværelse, vi konkret befinder os i – når vi ikke kender årsagen? Og hvorfor sker forandringen, og hvad henviser forandringen til? Først formuleret af grækeren Heraklit med: alt strømmer – men hvor fører strømmen mennesket hen?

Indflettet i filosofiens to muligheder, ligger der følgende muligheder for den kristne religion:

1. Den årsagsbestemte/kausale mulighed, som henviser til noget fortidigt; selve årsagen som vi skal tilbage til; en slags cirkelbevægelse mod udgangspunktet. Målet for bevægelsen er her den oprindelige position mennesket var i; tilbage til den Have som Adam og Eva befandt sig i.
2. Den formålsbestemte/teleologiske mulighed henviser til noget andet end det oprindelige, noget ude i fremtiden. En mental forandring af menneskets bevidsthed om sig selv, opnået med videnskab og indsigt i den planet, som Adam og Eva blev henvist til.

Den sidste mulighed hentyder til menneskets mulige paradigmeskift.

Finn Karentius Hansen